

ရခိုင်ပြည်နယ်

မြေလှန်ပစ်ခြင်း

ဒီရေတောများဖျက်ဆီးပစ်ခြင်းနှင့် ဒေသခံကမ်းရိုးတမ်းလူမှုအသိုက်အဝန်းများအပေါ် သက်ရောက်မှုများ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက် (NEED-Burma)

“ကျေးလက်နေပြည်သူတွေ၊ ကမ်းရိုးတန်းတလျှောက်နေထိုင်ကြတဲ့ပြည်သူတွေ အသက်ရှင်ရပ်တည်ဖို့က အရမ်းကိုခက်ခဲပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ နအဖ နှင့် စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားတွေက ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အရင်းအမြစ်တွေအားလုံးကို သိမ်းယူနေလို့ပါ။”

နေလင်းအောင်၊ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်၊ ရန်အောင်ပြင်ကျေးရွာမှ လယ်သမား နှင့် တံငါသည်

၁။ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ၎င်း၏ ဒီရေတောများ

ရခိုင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအနှောက်မြောက်ဘက်တွင် တည်ရှိကာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၊ ဘင်္ဂလား ပင်လယ်အော်တို့နှင့် နယ်နမိတ်ထိစပ်နေသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အကြီးမားဆုံးသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုဖြစ်သည့် ရခိုင်လူမျိုးများသည် ၉ ရာစုအတွင်း ထိုနေရာတွင် စတင်အခြေချခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။ ရခိုင်လူမျိုးများသည် ခေတ်တော်ပြောင်းလဲမှုများကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ မရှိခေါင်းဆောင်၏ သမီးကညာကို လက်ဆက်ကာ ဘီလူးဟုခေါ်သော မကောင်းဆိုးဝါးသတ္တဝါများကို တိုင်းပြည်အတွင်းမှ ရှင်းလင်းထုတ်နိုင်ခဲ့သည့် ဒဏ္ဍာရီလာ ဘုရင်မာရာယု (King Marayu) မှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပုံပြင်များက ပြောဆိုသည်။^၁ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ၁၇၈၄ ခုနှစ် ဗမာလူမျိုးများက ကျူးကျော်မသိမ်းပိုက်ခင်အထိ အချုပ်အခြာအာဏာရှိသော လွတ်လပ်သည့် တိုင်းပြည်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များသည် ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူအများအနှစ်သက်ဆုံးအရာများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရခိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုသည် မူရင်း မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု နှင့်ဆင်တူသည်။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ နှင့် အခြားတောင်အာရှနိုင်ငံများနှင့် နီးစပ်သောကြောင့် ရခိုင်လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုတွင် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု လွှမ်းမိုးမှု ပို၍ရှိသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိက ဒီရေတောပေါက်ရောက်ရာ ဒေသသုံးခုအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သစ်တောဌာန အချက်အလက်များအရ ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်၌ ဒီရေတောများ ၂၂၉၁၉ ဟက်တာ ၅၆၆၃၄ ဧက ရှိခဲ့သည်။^၂ တရားဝင်စာရင်းဇယားအရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် လမုပင်မျိုးနွယ် ၁၃ မျိုးရှိသည်ဟုဆိုသော်လည်း တရားဝင်ထုတ်ဖော်ခြင်းမရှိသော သုတေသနပြုချက်အရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် လမုပင် မျိုးနွယ်ပေါင်း ၃၀ ရှိသည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။^၃ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များတွင် အပြီးသတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းများအရ အများဆုံးတွေ့ရှိခဲ့ရသော မျိုးနွယ်သည် ဟီရစ်တီရာ ဖိုမက် (*Heritiera fomes*) ဖြစ်ပြီး၊ ဒုတိယအားဖြင့် စီနိုမီတြာ ရမ်မီဖလိုရာ (*Cynometra ramiflora*) မျိုးနွယ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ အခြားလမုပင်အမျိုးအစားတွင် ဇီလိုခါပက် ဂရာနတမ် (*Xylocarpus granatum*) ၊ ကန်ဒီလီယာ ကန်ဒယ် (*Kandelia candel*)၊ အက်ကိုခရီးယာ အဂါလိုချာ (*Excoecaria agallocha*)၊ ဘရူဂျီရာ ဂျင်နိုဟီဇာ (*Bruguiera gymnorhiza*) နှင့် ရီဇိုဖိုရာ (*Rhizophora*) မျိုးနွယ်တို့ပါဝင်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်

^၁ Narinjara website, “Introduction,” at: <<http://www.narinjara.com/History.asp>>. Last accessed 16 Oct. 2008.

^၂ U Ohn, “Coastal Resource Management with Special Reference to the Mangroves of Myanmar,” the Forest Resource Development and Conservation Association, p.3.

^၃ Mangrove specialist inside Burma, personal correspondence with Burma Environmental Working Group (BEWG), July 2009. On file with BEWG.

နေရာအနှံ့မြင်တွေ့ရသော သစ်ပင်မျိုးများနွယ်များတွင် ဘရူဂျီရာ စီလင်ဒရီယင် (*Bruguiera cylindrical*) ၊ ဘရူဂျီရာ ပါဗီဖလိုရာ (*Bruguiera parviflora*) ၊ ဟါရစ်တီးရာ လီတိုရာလစ် (*Heritiera littoralis*) ၊ ဇီလိုခါပက် ဂရာနတမ် (*Xylocarpus granatum*) နှင့် ဇီလိုခါပက် မိုလူစန်စစ် (*Xylocarpus moluccensis*) တို့ဖြစ်သည်။^၄

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်တွေ့ရှိနိုင်သည့် အရေးပါသော မျိုးနွယ်တစ်ခုဖြစ်သော လမုပင်များသည် ဇီဝဖြစ်စဉ်များ ပေါကြွယ်ဝခြင်း၊ ဒေသခံအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုကို အထောက်အကူပြုခြင်း နှင့် တန်းဖိုးမဖြတ်နိုင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းမှုနည်းလမ်းများစွာကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးသည်။

အိမ်၊ တိရိစ္ဆာန်မွေးမြူရေး၊ လယ်သမားများနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများအတွက် ရာသီအလိုက် ယာယီနားခိုရာ နေရာများတည်ဆောက်ရန်အတွက် ပျဉ်ကြမ်းများ၊ အမိုးများ နှင့် အခြားဆောက်လုပ်ရေး ပစ္စည်းများကို ဒီရေတောများမှ ရယူနိုင်နိုင်သည်။

ဒီရေတောများတွင် မိရိုးဖလာဆေးဖက်ဝင်အပင်များစွာရှိသည့်အနက် တောချုံသီးဟုခေါ်သော အသီးတစ်မျိုးသည် လူများတွင် ဖြစ်တတ်သော လေဖြတ်ခြင်း နှင့် ကျွဲနွားများတွင် ဖြစ်တတ်သော ခွာနာ၊ လျှာနာရောဂါများကို ကုသပေးနိုင်သည်။ လယ်သမားများအတွက် ပိုင်ဘာကြိုးများ နှင့် အထည်ဆိုးဆေးအနီရောင်များကိုလည်း ဒီရေတောများတွင် ရရှိနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ဒီရေတောများသည် သက်ရှိဇီဝဖြစ်တည်မှု ပေါကြွယ်ဝခြင်း၊ စားနပ်ရိက္ခာရရှိနိုင်ခြင်း နှင့် မျောက်များ၊ ဗျိုင်းအောက်ငှက်များ၊ ကြိုးကြာငှက်များ၊ မိချောင်းများ၊ ဖျံများ၊ တောခွေးများ နှင့်မြွေများ၏ ကျက်စားရာနေရာတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။^၅

ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လူဦးရေသည် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၇ သန်းခန့်ရှိသည်။ ၈၉ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရခိုင်တိုင်းရင်းသားဖြစ်ကြပြီး၊ ခမီ၊ ချင်း၊ မရီ နှင့် အခြား တိုင်းရင်းသားများက ၇ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ကာ ကျန် ၄ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဘင်္ဂါလီမူတ်စလင်များဖြစ်ကြသည်။ ယခုဆောင်းပါးတွင် ရခိုင်လူမျိုးဟူသောစကားလုံးသည် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်နေထိုင်ကြသော ပြည်သူအားလုံးကို ရည်ညွှန်းသည်။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းသည် ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်မနည်းသော ရခိုင်ပြည်သူများ၏ အခြေခံအမှတ်အသား နှင့် အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုများ ဖြစ်ကြသည်။^၆ ရခိုင်ပြည်သူ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဒီရေတောများ နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်၏ ခိုလှုံရာ ရွံ့မြေကမ်းရိုးတန်းများ နှင့် မြစ်ဝများဖြတ်သန်းသွားသော စိမ့်မြေများအနီးတစ်ဝိုက် (သို့မဟုတ်) ထိုနေရာများတစ်လျှောက်တွင် နေထိုင်ကြသည်။^၇ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်တွင် နေထိုင်ကြသော ဒေသခံ ကျေးရွာသားများ၏ အသက်ရှင်နေထိုင်မှုသည် လမုပင်များ၊ အနီးပတ်ဝန်းကျင် စိုက်ခင်းများ၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များနှင့် တသတ်မတ်တည်း တည်ရှိ မှီခိုနေကြရသည်။

၂။ ဒီရေတောများကို ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်း

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၀ အတွင်းသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်သဟဇာတဖြစ်သောပုစွန်မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ^၈၊ ထင်းအဖြစ်အသုံးပြုရန် သစ်ပင်ခုတ်ခြင်းများ၊ မီးသွေးပုတ်လုပ်ငန်းများ၊ သစ်သားမဟုတ်သောအခြားသစ်တောထွက်ပစ္စည်းထုတ်ယူခြင်းများ နှင့်ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့်ဖြစ်ဖြစ်မြောက်မြောက်မရှိသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လေ့လာရေးခရီးသွားလုပ်ငန်း(ecotourism) ဖော်ဆောင်ခြင်းလုပ်ငန်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လမုတော ၈၄ ရာခိုင်နှုန်းမက ပျက်စီးခဲ့ရသည်။^၉ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်

^၄ Ibid.
^၅ Supra note 13, U Ohn Interview.
^၆ Arakan Information Website, "About Arakan," at: <<http://www.rakhapura.com/about-arakan/>>. Last accessed 16 Oct. 2008.
^၇ Food and Agriculture Organization, "Mangrove Description-Myanmar," 2006, at: < <http://www.fao.org/forestry/20069/en/mmr/>>. Last accessed 16 Oct. 2008.
^၈ သိပ္ပံအမည်ဖြင့် ပုစွန်တုတ်နှင့် ပုစွန်ဆိတ်သည် မျိုးစိတ်ငယ်မတူသော်လည်း စီးပွားဖြစ် ငါးဖမ်းခြင်းနှင့် တံငါလုပ်ငန်းများတွင် များသောအားဖြင့် ပုစွန်တုတ်၊ ပုစွန်ဆိတ်ဟူ၍ အခေါ်အဝေါ်နှစ်မျိုးကို အပြန်အလှန် အသုံးပြုနိုင်သည်။
^၉ Network for Environmental and Economic Development website at: <<http://www.need-burma.org/gallery>>.

လမုပင်များအတွက် တရားဝင်ကာကွယ် စောင့်ရှောက် ပေးခြင်းမရှိပေ။^{၁၀} ရခိုင် ပြည်နယ်တွင် လမုပင်မည်မျှရှိသည်ကို အရေအတွက်အားဖြင့် အတိအကျမသိသော်လည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက်က ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လမုပင် ထက်ဝက်ကျော်မကသည် အစိုးရပိုင်ပုစွန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း နှင့် အုတ်ဖုတ်လုပ်ငန်းများကြောင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်ဟု ယုံကြည်သည်။ လမုပင်များဆုံးရှုံးခြင်း၏ အခြားအချက်များတွင် လမ်းဖောက်ခြင်း၊ လူနေအိမ်တိုးချဲ့ခြင်းများ နှင့် ဆားလုပ်ငန်းများလည်း ပါဝင်သည်။^{၁၁} ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်ရှိ လမုပင်များသည် ဆိုးဆိုးဝါးဝါး အသုံးချခံနေရသည်။ တောင်ဘက်ခြမ်းကျွန်းများရှိ လမုပင်များသည် ခရီးသွားလာရခက်ခဲခြင်းကြောင့်သာ အကာအကွယ် ရနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံချက်များသည် မိရိုးဖလာမြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများနှင့် ဒေသခံ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖျက်ဆီးပစ်သည်သာမက ကမ်းရိုးတန်း အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် အစားအစာ၊ နေစရာ နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများအတွက်လမုပင်များကို မျိုးရိုးစဉ်ဆက်မှီခိုနေကြသော ကမ်းရိုးတန်းနေရခိုင်ပြည်သူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း မှုကိုပါ ဖျက်ဆီးပစ်နေသည်။

မြန်မာစစ်အစိုးရ (နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (သို့မဟုတ်) နအဖ) အောက်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းများသည် မအောင်မြင်သော နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒများ နှင့် တစ်နံတစ်လျား ဖြစ်ပေါ်နေသော အတင်းအဓမ္မလုပ်အားပေးခိုင်းစေမှုကဲ့သို့သော ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်နွယ်သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုပါ ဆက်လက်ခံစားနေရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြားသော နေရာအများစုထက် အခြေခံအခွင့်အရေးများ အပေါ် ပိုမိုကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခံနေရသည်။^{၁၂} ရခိုင်ပြည်သူများအတွင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ၊ ပစ်ပယ်ခြင်းများကြောင့် ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းများသည် ၎င်းတို့၏ သဘာဝအရင်းအမြစ်များစီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်း အတွက်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အမြဲတစေဖယ်ကျဉ်ခံနေရသည်။ ၎င်းဆက်နွယ်နေသော အခက်အခဲများကြောင့် ရခိုင်ပြည်သူများသည် အဆင့်အတန်းမီ အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် ပို၍သာခက်ခဲလာသဖြင့် ထောင်သောင်းချီသော ရခိုင်ပြည်သူများသည် အခြားတိုင်းပြည်များသို့ ဒုက္ခသည်များ၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများအဖြစ်ထွက်ပြေးကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေ မျိုးအောက်နေထိုင်နေရသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများအဖို့ ၎င်းတို့၏ မိရိုးဖလာအသက်မွေးကြောင်းမှုများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာ များ နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ကြီးမားသောစိန်ခေါ်ချက်များ ရင်ဆိုင်ရသည်မှာ ထုတ်ဖော်ပြောစရာပင် မလိုတော့ပါပေ။

မိရိုးဖလာသဘာဝအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှု

ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိကမ်းရိုးတန်းနေ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်တိုင်းရင်းလူမျိုးများသည် အစားအစာ၊ အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းများ၊ ထင်း၊ မီးသွေး နှင့် ဆေးဝါးများအတွက် လမုပင်များနှင့် ဒေသသစ်တောများကိုသာ နှစ်ပေါင်းရာနှင့်ချီ၍ မှီခိုလာကြသည်။ လမုပင်များသည် နံ့တင်မြေများဖြစ်ပေါ်ရန်၊ လူနေအိုးအိမ်များ နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအရှမ်း စီးပွားဖြစ်နှင့် ဝမ်းစာငါးဖမ်းလုပ်ငန်းအတွက်မှီခိုနေရသော ငါးမျိုးနွယ်ထက်ဝက်ခန့်ရှိသော ငါးများကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။^{၁၃} ငါး၊ ပုစွန်ထုပ်၊ ပုစွန်၊ ဂဏန်း၊ ကျောက်ပုစွန်ထုပ်၊ ကျောက်ပုစွန် နှင့် အခြားရေနေ သတ္တဝါများကို ရခိုင်ပြည်နယ်လမုပင်များအတွင်းနှင့် အနီး တစ်ဝိုက်တွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းအတွက်အစားအစာအဟာရဖြည့်တည်းပေးနိုင်သော ပင်လယ်အောက်မြက်ခင်း

---

htm>. Last accessed 15 Oct. 2008.
^{၁၀} U Ohn Powerpoint Presentation, "Responsible Aquaculture and Environmental Protection," Forest Resource Development and Conservation Association, 13 Jul. 2006. On file with Burma Environmental Working Group.
^{၁၁} Mangrove specialist inside Burma, personal correspondence with Burma Environmental Working Group (BEWG), July 2009. On file with BEWG.
^{၁၂} Amnesty International, "Myanmar The Rohingya Minority: Fundamental Rights Denied," 19 May 2004, at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA16/005/2004/en/dom-ASA160052004en.html>. Last accessed 16 Oct. 2008.
^{၁၃} Peter N. Spotts, "Burma's opportunity now: Rebuild for a safer future," Christian Science Monitor, 13 May 2008, at: <http://features.csmonitor.com/environment/2008/05/13/burma%E2%80%99s-opportunity-nowrebuild-for-a-safer-future/>. Last accessed 16 Oct. 2008.

များနှင့် သန္တာကျောက်တန်းများ၏ အသက်ရှင်သန်မှုသည် လမုပင်များ၏ နန်းမြေစစ်ထားနိုင်မှုပေါ်တွင် မူတည်သည်။ သန်စွမ်းသော သန္တာကျောက်တန်း ၁ စတုရန်းကီလိုမီတာအကျယ်သည် လူ ၁၀၀၀ အတွက် လုံလောက်သော အစားအစာထုတ်ပေးနိုင်သည်။^{၁၇} ငါး နှင့် အခြားရေနေသတ္တဝါများအပြင် ပြည်သူများသည် လမုတောများထံမှ အလေ့ကျပေါက် အသီးများ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ စသည့် သစ်မာမဟုတ်သော သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများကိုလည်း ရယူနိုင်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ လူမှုအသိုက်အဝန်း တော်တော်များများသည် သစ်ပင်များကို ကိုးကွယ်သည့်အလေ့အထ နှင့် နတ်များကို ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ယုံကြည်မှုက လမုတောများ (နတ်တော) များကို အကာအကွယ် ဖြစ်စေသည်။ လမုတောများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ရွာ၏ အရှေ့ဘက် နှင့် အနောက်ဘက်တွင် တည်ရှိတတ်သည်။ ထိုဒေသများတွင် သစ်ပင်ခုတ်ခြင်းကို ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ တားမြစ်ထားသည်။ ထိုအလေ့အထ များသည် လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၂၀ ခန့် နအဖ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်မဖော်ခင်အထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုခဲ့သည်။

ဇွန်လမှ အောက်တိုဘာလအထိ ရှည်လျားသော မိုးရာသီတွင် လမုတောများရှိ ဒီရေတည်ရှိမှုသည် မြင့်မားသည်။ ထိုအချိန်များတွင် ငါးအမများသည် ၂ ချရန် နှင့် လမုသီးနှင့်အပွင့်များအားစားသုံးရန်အတွက် ထိုမြေတော(ရခိုင်ဒေသသုံးစကား) ဒေသများသို့လာရောက်ကြသည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် စပါးကွင်းများသည် လမုတောများနှင့် ထိစပ်နေသည်။ မိုးရာသီအပြီးတွင် ရေငံများကုန်တွင်းပိုင်းသို့ စတင်ဝင်လာတတ်သည်။ စပါးခင်းများအတွင်း ရေငန် နှင့် ရေငန်ရောရေများ မဝင်ရောက်စေရန်အတွက် ပုံမှန်အားဖြင့် ရွာသားများသည် အတူတကွစုပေါင်းကာ နှစ်စဉ် တမံတုတ်၍ ကာကွယ်ကြသည်။ တမံကို ဒီရေသို့မဟုတ် ရေကျော်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ တွက်ချက်ရန်အတွက် လမုပင်များကို ရေအမြင့်ပြမီတာများအဖြစ် တမံများ ပေါ်တွင်စိုက်ကြသည်။

ငါးဖမ်းခြင်း၊ ငါးမြူးထောင်ခြင်း နှင့် အသေးစားရေနေသတ္တဝါမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများသည် ကမ်းရိုးတန်းနေ ရခိုင်ပြည်သူ များ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၏ အဓိကမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ငါးဖမ်းရာတွင် လွယ်ကူစေရန် အိမ်များကို ချောင်းများနဘေးတွင် တည်ဆောက်ကြသည်။ မိရိုးဖလာအရ ကမ်းရိုးတန်းငါးဖမ်းနည်းများသည် ဒီရေအတက်အကျကို အခြေခံသည်။ ယောက်ျားသားများက ပိုက်ဖြင့်ငါးဖမ်းကြခြင်း၊ အမျိုးသမီးများက ပုစွန်မြူးထောင်ခြင်း၊ ငါးနှင့် ဂဏန်းထောင်ခြင်းများ စသည့် နည်းလမ်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ဒေသခံများသည် ဒီရေအတက်အကျကိုလိုက်၍ နေ့ရော၊ ညပါ မြူး ထောင်ကြသည်။ အသေးစားပုစွန်မွေးမြူခြင်းလုပ်ငန်းကိုလည်း အနံ့အပြားမြင်တွေ့နိုင်သည်။ တမံတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းကဲ့သို့ပင် ပုစွန်ကန်တည်ဆောက်ခြင်းသည်လည်း ဒေသခံကျေးရွာသားများ၏ စုပေါင်းလုပ်အား အပေါ်တွင် မှီခိုရသည်။ မိရိုးဖလာ မိသားစုပိုင် ပုစွန်ကန် တစ်ကေအကျယ်သည် သာမန်အားဖြင့် ပုစွန် ၂၀ ပိသာ (၃၂ ကီလိုခန့်)^{၁၈} ထုတ်နိုင်သဖြင့် မိသားစုတစ်စုကို အလုံအလောက်ကျွေးမွေးနိုင်ပြီး၊ ကျန်အပိုကို ရောင်းချနိုင်သည်။ အကြီးစားပုစွန် မွေးမြူရေးတွင် တစ်ကေ၌ ပိသာအချိန် ၃၀ ထုတ်နိုင်သည်။ သို့သော် တစ်ကေစီအတွက် ငွေကျပ် တစ်သိန်းခန့် ရင်းနှီး မြုပ်နှံရန်လိုအပ်သည်။ တစ်ကေအရွယ် မိရိုးဖလာပုစွန်ကန်တစ်ခုအတွက် မတည်ငွေ ကျပ် နှစ်သောင်းသာလိုအပ်သည်။

အသက်ကယ်သော လမုပင်များ

လမုပင်များသည် ကုန်တွင်းနှင့် မြစ်ညှာရေများက တိုက်စားခြင်းကြောင့် မြေပြိုခြင်းမရှိစေရန်၊ နန်းတင်ခြင်း နှင့် နန်းမြေများ မဆုံးရှုံးရစေရန် ရေငြိမ်ဒေသများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ထို့အပြင် ရေထုတ်ညစ်ညမ်းခြင်း နှင့် ကမ်းရိုးတန်းရေတိမ်ပိုင်းအတွင်း အလင်းရောင်ဖြင့်အစာချက်သောရေညှိပင်ပေါက်ခြင်းကို ကာကွယ်ဟန့်တားရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေသည့် အပို နိုက်ထရိုဂျင်နှင့် ဖော့စဖိတ်ဓာတ်များကို စုတ်ယူပေးသည်။ လမုပင်များသည် ၎င်းတို့၏ ပင်စည်များနှင့် နန်းမြေများတွင် ကာစွန်ဓာတ်များကို စုတ်ယူထားခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းဖြင့် ကမ္ဘာကြီးပူနွေးလာမှု၏ သက်ရောက်မှုများကို လျော့ချပေး

^{၁၇} Interview of U Ohn, "The Mangrove Forests: Burma's Best Biodefense," The Irrawaddy, Sept. 2008 (Vol. 16 No. 9). Available at: <http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=14163>. Last accessed 22 Oct. 2008.
^{၁၈} ပိသာသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသုံးပြုသော အလေးချိန်တိုင်းတာချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။

သည်။^၆ အိမ်နီးနားချင်း ပြည်သူများဖြစ်သော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ပြည်သူများကဲ့ပင် ရခိုင်ပြည်နယ်သားများသည် နှစ်စဉ်ပုံမှန်အားဖြင့် ဧပြီလနှင့် မေလများတွင် ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းနှင့် ကြုံတွေ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် မုန်တိုင်းကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးမှုများပင် ရှိတတ်သည်။^၇ မိုးရာသီအတွင်း ဆိုးဝါးသောရေလွှမ်းမိုးမှုများကိုလည်း ထပ်ခါတလည်းလည်း ဖြစ်ပေါ်တက်သည်။ လမုပင်အမြစ်များနှင့်ပင်စည်များသည် ကမ်းရိုးတန်းနေပြည်သူများကို လေပြင်းများတိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လှိုင်းလုံးများတက်ခြင်း၊ ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းနှင့် ဆူနာမီကဲ့သို့သော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမှ အကာအကွယ်ပေးသည်။ ရေကြီးမှု၏သက်ရောက်မှုများနည်းပါးစေရန်အတွက်လည်း လမုပင်များက အထောက်အကူပေးသည်။

ဒီရေတောသက်ရှိသတ္တဝါများတည်ရှိမှုစနစ်များတွင်ကျရောက်လာမည့်သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များအတွက်သဘာဝအလျောက်တင်ကြိုသတိပေးချက်များလည်းရှိသည်။ သာဓကအားဖြင့် လမုတောပုစွန်လုံးများသည် ကုန်းမြင့်များပေါ်တွင် တွင်းတူးနေပါက လာမည့်နှစ်တွင် ရေကြီးနိုင်သည်ဟူသော လက္ခဏာဖြစ်သည်။ မိရိုးဖလာ အစဉ်အလာများအရ ပုစွန်လုံးထိုကဲ့သို့ ပြုမူပါက ဒေသခံပြည်သူများသည် တမံများ ချက်ချင်းတည်ဆောက်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ သတိပေး လက္ခဏာရပ်များကို နားလည်သော ရခိုင်ပြည်သူများသည် သဘာဝဘေး အန္တရာယ်မကျရောက်ခင် ၎င်းတို့ကိုယ်၎င်း တို့ပြင်ဆင်ထားနိုင်ပြီး၊ အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာများ ပျက်စီးခြင်း များမရှိစေရန် ကာကွယ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်း ကောင်းများရရှိကြသည်။

နာဂစ်မုန်တိုင်းမှရရှိသော သင်ခန်းစာများ

မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် အဆိုးဝါးဆုံးသဘာဝဘေးအန္တရာယ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သော နာဂစ်မုန်တိုင်းသည် ၂၀၀၇ ခုနှစ် မေလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသသို့ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တရားဝင်ကိန်းဂဏန်းများအရ သေဆုံးသူ ၈၄၅၃၇ ဦး၊ ပျောက်ဆုံးသူ ၅၃၈၃၆ ဦး နှင့် မုန်တိုင်းသင့်ပြည်သူပေါင်း ၂ ဒသမ ၄ သန်းကျော် ရှိသည်ဟုဆိုသော်လည်း အခြားခန့်မှန်းချက်များတွင် ထိုထက်မက ပို၍ များပြားသည်။^၈ နာဂစ်မုန်တိုင်း တိုက်ခိုက်ချိန်တွင် ဒီရေတောများ အကာအကွယ်ပြုထားသော ဒေသများတွင် နေထိုင်သော ကျေးရွာသားများ အသက်ရှင်ကျန်ရှိခဲ့သည်။ ဧရာဝတီတိုင်း၊ ဖျာပုံမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ ၂၆ ရွာမှ ပြည်သူ ၁၅၀၀၀ အနက် ၃ ဦးသာ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်အတွင်း သစ်တောအရင်းအမြစ်များဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးအသင်းဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံသားများဖွဲ့စည်းထားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အန်ဂျီအိုတစ်ခုက ထိုဒေသတွင် ဒီရေတောဧက ၃၀၀၀ ကျော် စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။^၉

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၏ အဆိုအရ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသတွင် ဒီရေတောများသည် ဧက ၂၅၀၀၀၀ အောက်တွင်ပင်ကျန်ရှိတော့သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုအကျယ်အဝန်း သည် ၁၉၇၅ ခုနှစ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ထက်ဝက်မျှပင် မရှိတော့ပေ။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသအတွင်းရှိ လမုပင် ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးရေးကြောင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။^{၁၀} အကယ်၍ ဒီရေတောများသည် ယခင်အတိုင်းသာ ပို၍ ရှိခဲ့ပါက လူ့အသက်များစွာကို ပို၍ကယ်တင်နိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

၃။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသော ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများ

၁၉၈၈ ခုနှစ် မတိုင်ခင်အချိန်အထိ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စစ်စခန်း ၂ ခုသာရှိခဲ့သည်။ ယခုအချိန်တွင် မြန်မာစစ်တပ် တပ်ရင်းပေါင်း

^၆ Mangrove Action Project, "Learn about Mangroves," available at: <<http://www.mangroveactionproject.org/mangroves>>. Last accessed 16 Oct. 2008.

^၇ The Shwe Gas Movement website, "Arakan," at: <<http://www.shwe.org/shwe-stakeholders/peoples/arakan>>. Last accessed 21 Oct. 2008.

^၈ Marwaan Macan-Markar, "Calamities, Climate Change - Reprieve for Mangroves," IPS, 24 Sept. 2008, at: <<http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=43976>>. Last accessed 22 Oct. 2008.

^၉ *Supra* note 14, U Ohn Interview.

^{၁၀} Marwaan Macan-Markar, "Mangrove Loss Exacerbated Cyclone Devastation," IPS, 22 May 2008, at: <<http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=42471>>. Last accessed 22 Oct. 2008.

၅၇ ရင်းသည် ဒီရေတောများအနီးတွင် တပ်စွဲထားကြသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခုအတွင်း ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လမုပင်များ လျင်လျင်မြန်မြန်ဆုံးရှုံးခြင်းသည် စစ်တပ်များပို၍ တပ်စွဲထားခြင်းနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် နအဖ၏ အနောက်ပိုင်းတိုင်းစစ်ဌာနချုပ်သည် ဝင်ငွေဖန်တီးခြင်းအပြင် ဒေသခံလူထုအပေါ် ၎င်း၏ထိန်းချုပ်မှု ပိုမိုရှိစေရန်အတွက် ပုစွန်မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်းနှင့် အုတ်လုပ်ငန်းများတွင် စတင်ပါဝင်လာခဲ့သည်။ နအဖသည် မြေယာသိမ်းယူခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ လုပ်အားပေးခိုင်းစေခြင်း နှင့် အကြောင်းမဲ့ အခွန်အတုတ်များကောက်ခံခြင်းဖြင့် ဒေသခံပြည်သူလူထုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်တွင် အနိုင်အထက်ပြု၍ ထိုလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို ထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။

စီးပွားဖြစ်ပုစွန်မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်း

ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လမုပင် ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် ပုစွန်မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်းကြောင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်ဟု သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက်(N.EED) က ခန့်မှန်းထားသည်။ ငါးလုပ်ငန်းထက် ပုစွန်လုပ်ငန်းသည် ပို၍ အမြတ် အစွန်းရရှိသောကြောင့် စီးပွားရေးသမားများသည် ပုစွန်မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်းကို ပို၍သဘောကျကြသည်။^{၂၀} သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လမုပင်များ၏ တန်ဖိုးသည် အလွန်ကြီးမားကြသော်လည်း သွားလာရလွယ်ကူခြင်း၊ ပုစွန်မွှေးကန် ဆောက်ရန် ကုန်ကျစားရိတ်နည်းပါးခြင်း နှင့် ပုစွန်မွှေးမြူရေးအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သော ရေချိုရေငန်စပ်တွင် တည်ရှိ ခြင်းကြောင့် ပုစွန်မွှေးသမားများသည် လမုပင်ပေါက်နေရာများတွင်သာ လုပ်ကိုင်လိုကြသည်။ ဒေသခံများသည် ပုစွန်မွှေးမြူရေး လုပ်ငန်းများတည်ထောင်ခြင်းကို ကန့်ကွက်ပြောဆိုနိုင်သည့် အခြေအနေတွင် မရှိကြပါ။ လုပ်ငန်းအများစုသည် တရားမဝင် တည်ထောင်ထားကြခြင်းဖြစ်သည်။^{၂၁} ရခိုင်ပြည်နယ် ပုစွန်မွှေးမြူရေးအသင်း၏အဆိုအရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ပုစွန်မွှေးမြူရေးကန် အကျယ်အဝန်း ဧက ၁၅၅၃၃၃ ထက်မကရှိသဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ပုစွန်မွှေးမြူရေးကန်အားလုံး၏ ၇၆ ရာခိုင်နှုန်းမက ဖြစ် သည်။^{၂၂}

ပုစွန်မွှေးကန်များ တည်ဆောက်ရန်အတွက် လမုပင်များကို ခုတ်လှဲ၊ အမြစ်များကို မီးရှို့ပစ်ကြကာ ကန်များ တူးဖော်ကြသည်။ လမုပင်များ ဖျက်ဆီးခံရပြီးနောက် ဒီရေတောနေသတ္တဝါများ၏ စားကျက်နှင့်နေရာများလည်း ပျောက်ဆုံးကုန်ကြသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ရှိမှုစနစ်များ ယိုင်လဲကုန်ကြပြီး မြေပြိုခြင်းများဖြစ်တတ်သဖြင့် အနီးတစ်ပိုက်ရှိ သန္တာကျောက်တန်း များနှင့် ရေအောက်မြက်ခင်းပြင်များအတွက် အန္တရာယ်ရှိစေသည်။ အကြီးစားမွှေးမြူရေးသမားများသည် လုပ်ငန်းဆက်လက် လည်ပတ်နေသည်သာမက ပုစွန်ကန်များ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်း အားသန်နေကြသည်။ အချို့လုပ်ငန်းရှင်များသည် ဧကတစ်ရာ၊ နှစ်ရာ အကျယ်မှသည် ဧကလေးထောင်အထိ တိုးချဲ့လာကြသည်။ မိရိုးဖလာပုစွန် မွှေးမြူရေးလုပ်ငန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက မိရိုးဖလာမွှေးကန်များသည် တစ်ဧကထက်ပို၍ မကျယ်ပေ။ ကွဲလွဲနေသောအချက်တစ်ခုမှာ ပုစွန်မွှေးမြူရေးအတွက် ဒီရေတောများကို ခုတ်ထွင်ခြင်းကြောင့် ထွက်ပေါ်လာသည့် အက်စစ်ဓာတ်ပါသောမြေဆီလွှာသည် ပုစွန်မွှေးမြူရေးအတွက် အထောက်အကူ မဖြစ်ပေ။^{၂၃} ထို့အပြင် ပုစွန်ကန်ကြီးများတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် လမုပင်များ ကွယ်ပျောက်ကြခြင်းကြောင့် လယ်သမားများ သီးနှံများကို ကာကွယ်ရန် ရေတံတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် အခက်အခဲဖြစ်စေသည်။ ရေလွှမ်းမိုးခြင်း၊ ဒီရေတက်ခြင်း နှင့်ရေမျက်နှာပြင်မြင့်တက်ခြင်းများကြောင့် ပုစွန်မွှေးကန်မှ ရေချိုရေငန်စပ်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့်လျှံကြကာ စပါးကွင်းအတွင်းသို့ စီးဝင်တက်သည်။

တဖန် ပုစွန်အကောင်ရေ ပို၍တိုးပွားနိုင်သလောက်တိုးပွားရန်နှင့် အကောင်ကြီးထွားလာစေရန်အတွက် ပုစွန်မွှေးသူများသည်

^{၂၀} စီးပွားဖြစ်ရောင်းတန်းဝင် ပုစွန်များကို အုပ်စု သုံးခု ခွဲနိုင်သည်။ အရွယ်အစားသုံးလက်မ မှ လေးလက်မ အရွယ်ရှိ ပုစွန်များသည် တစ်ပိဿလျှင် ၁၅၀၀၀ ကျပ်ဖြစ်၍ လေးလက်မနှင့် အထက်အရွယ်များသည် တစ်ပိဿလျှင် ၂၀၀၀၀ ကျပ်ဖြစ်သည်။
^{၂၁} Shrimp News International, "Did Shrimp Farms in Myanmar (Burma) Contribute to the Damage from Cyclone Nargis?" 23 May 2008, at: <<http://www.shrimpnews.com/FreeNewsBackIssues/FreeNewsMay200823.html>>. Last accessed 21 Oct. 2008.
^{၂၂} Narinjara, "Burmese Government Leases Shrimp Farms to Private Sector in Maungdaw," 27 Jan. 2007, at: <<http://www.narinjara.com/details.asp?id=1113>>. Last accessed 21 Oct. 2008.
^{၂၃} Shrimp News International, *supra* note 22.

အစာတုများ၊ ဓာတုဗေဒအကောင်ကြီးဆေးများ၊ ပိုးသတ်ဆေးများ နှင့်ပဋိဇီဝဆေးများကို အလွန်အကျွံ ကျွေးကြပါသည်။^{၂၅} ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ ဂရင်းပိစ် အဖွဲ့ကြီးက မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့လာသော ပုစွန်နမူနာတွင် လူ့ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း သွေးနီဥအားနည်းခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိဇီဝဆေးတစ်မျိုးဖြစ်သည့် ကလိုရိုဖင်နီကောအသုံးပြုထားသည့် အစာအနုများကို တွေ့ခဲ့သည်။ လူစားသုံးရန်အတွက်ရည်ရွယ်သည့် တိရိစ္ဆာန်များ၊ ငါးများတွင် ဓာတုဗေဒပစ္စည်းများအသုံးပြုခြင်းကို ဥရောပ သမဂ္ဂက တားမြစ်ထားသည်။^{၂၆} ထိုကဲ့သို့ အဆိပ်များ နှင့် ပုစွန်မစင်များ ပျော်ဝင်နေသော ပုစွန်ကန်ရေများကို ပုံမှန်အားဖြင့် ဝန်းကျင်မြေယာများ နှင့် ရေသွားလမ်းများပေါ်သို့ သွန်သင်လေ့ရှိသဖြင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အန္တရာယ် ရှိစေသည့်အပြင် ငါးများသေဆုံးနိုင်သည်။^{၂၇}

ပုစွန်မွေးမြူခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ နည်းပညာကျွမ်းကျင်မှု နှင့် အသိပညာမရှိသော်လည်း နအဖ၏ အနောက်ပိုင်းတိုင်းစစ်ဌာနချုပ်ရှိ စစ်အာဏာပိုင်များသည် ဒေသခံပြည်သူများထံမှ အတင်းအဓမ္မ သိမ်းယူထားသော မြေများကို ပုစွန်မွေးမြူရေးသမားများထံသို့ ငှားရမ်းခြင်းဖြင့် အမြတ်အစွန်းကောင်းသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုကို တည်ထောင်ထားပြီးဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် တစ်ဧကကိုငှားရမ်းအသုံးပြုပါက ကျပ်ငွေ ၁၆၆,၆၆၇ ကျပ် ပေးရသည်။ သို့သော် ဒေသခံတပ်ရင်းများ၊ မြို့နယ်အာဏာပိုင်များ နှင့် ငါးမွေးမြူရေးဌာနအရာရှိများ၏ နှုတ်ပေါ်တွင် မူတည်၍ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ ဒေသခံတပ်ရင်းအရာရှိများသည် စီးပွားရေးသမား ၃၀ ထံမှ မြေငှားခ သန်းပေါင်း ၈၈၀ ကျပ်ရရှိခဲ့သည်။^{၂၈} ပုစွန်မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မသိကျိုးကျွန်ပြုသော စစ်အစိုးရနှင့် လူ့မလိုင်စီးပွားရေးသမားများ၏ စားကုန်ထုတ်လုပ်မှုသည် ဒေသခံမိသားစုများကို မြေယာမဲ့များအဖြစ် ပို၍ရောက်စေသည့်အပြင် အတင်းအဓမ္မလုပ်အားပေးအဖြစ်ပါ ခိုင်းစေခံရနေရသည်။ ကျေးရွာသားများထံမှ ပုဂ္ဂလိကပိုင်မြေယာနှင့် ပုစွန်မွေးကန်များကို လျော်ကြေးတစ်စုံတစ်ရာပေးခြင်းမရှိပဲ သိမ်းယူနေသည်။^{၂၉} ဒေသခံရခိုင်ပြည်နယ် သားများသည် စစ်တပ်ပိုင်ပုစွန်မွေးမြူရေးလုပ်ကွက်များတွင် မကြာခဏဆိုသလို မလုပ်မနေရ အလုပ်လုပ်ပေးကြရသည်။^{၃၀} အတင်းအဓမ္မလုပ်အားပေးခိုင်းစေမှုများသည် အထူးသဖြင့် ရေကြီးချိန်တွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ မိုးရာသီတွင် ပုစွန်ကန် ဘောင်များမြင့်တင်ရန်လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အုတ်ဖုတ်ခြင်း

လမုင်များ မျိုးပြုန်းရခြင်း၏ ဒုတိယအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ နအဖ အနောက်ပိုင်းတိုင်းစစ်ဌာနချုပ်က ခွင့်ပြုထားသော အုတ်ဖုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ် တပ်ရင်းတစ်ရင်းသည် ၎င်းတို့အသုံးပြုရန်နှင့် အများပြည်သူသုံးရောင်းချရန်အတွက် အုတ်ရေ ၃၀၀၀၀၀ အနည်းဆုံးထုတ်လုပ်သည်။ အုပ်တစ်ချပ်စီအတွက် လောင်စာအဖြစ် အသုံးပြုရန် ၁၈ လက်မရှည်၍ ၅ လက်မထူသော သစ်သားတစ်ချောင်းလိုအပ်သည်။ နအဖသည် အုတ်ဖုတ်ရန်အတွက် လိုအပ်သောသစ်သားချောင်းများကိုနေရာအနှံ့ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုသော၊ အခကြေးငွေတစ်ပြားတစ်ချပ်မပေးရသော အတင်းအဓမ္မလုပ်အားပေးခိုင်းစေခြင်းမှရယူသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ တပ်စွဲထားသော စစ်စခန်းအနီးနေထိုင်သော အိမ်ထောင်စုအားလုံးနီးပါးသည် ခြောက်ပေအရှည် အချင်းငါးလက်မရှိသော သစ်သားချောင်း ၁၅ ချောင်းကို နှစ်စဉ်ပေးရသည်။ ပေးဆောင်ရန် ပျက်ကွက်ပါက ဒဏ်ငွေ ၄၀၀၀ ကျပ်ပေးဆောင်ရသည်။ လက်တွေ့အုတ်ဖုတ်လုပ်ငန်းတွင် နအဖ သည် လုပ်အားခပေးဆောင်

^{၂၅} See, e.g., Greenpeace International, “Shrimp Farming,” at: <<http://www.greenpeace.org/international/campaigns/oceans/aquaculture/shrimp-farming>>. Last accessed 21 Oct. 2008.
^{၂၆} Paul Johnston & David Santillo, “Chemical Usage in Aquaculture: Implications for Residues in Market Products,” Greenpeace Research Laboratories, Dept. of Biological Sciences, University of Exeter, UK., Jun.2002, p.3.
^{၂၇} Greenpeace International website, “Shrimp Farming,” at: <<http://www.greenpeace.org/international/campaigns/oceans/aquaculture/shrimp-farming>>. Last accessed 21 Oct. 2008.
^{၂၈} *Supra* note 23.
^{၂၉} *Ibid.*
^{၃၀} Shwe Gas Movement website, “Arakan,” at: <<http://www.shwe.org/shwe-stakeholders/peoples/arakan>>. Last accessed 21 Oct. 2008.

ရသော လုပ်အားနှင့် အတင်းအဓမ္မလုပ်အား နှစ်ခုစလုံးကို အသုံးပြုသည်။ ဒေသခံ ပြည်သူများသည် အုတ်ဝယ်ယူလိုပါက ဒေသခံအာဏာပိုင်များထံမှ ဝယ်ယူရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နအဖ သည် စီးပွားဘက်အားလုံးကို အုတ်လုပ်ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကန့်သတ်ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းဖြင့် အနိုင်ယူထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အုတ်ဖုတ်ရန် လောင်စာအဖြစ်အသုံးပြုသည့် လမုပင်အမျိုးအစားများတွင် စီရီအော့ ဒီဇယ်ဒြာ (*Ceriops decandra*) နှင့် စင်နီမီတြာ ရမီဖလိုရာ (*Cynometra rammiflora*) တို့ပါဝင်သည်။^{၃၀} ကမ်းရိုးတန်းဒေသများရှိ ယင်းသစ်ပင်အမျိုးအစားများ နေရာအနှံ့ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တောင်တန်းများပေါ်တွင် နေထိုင်ကြသော ခမီ၊ မရီ နှင့် ဘင်္ဂါလီ မှတ်ဆလင်လူမျိုးများသည် အုတ်လုပ်ရန်အတွက် ဒေသထွက်သစ်တောများကို မဖြစ်မနေခုတ်နေကြရသည်။

ဆင်းရဲတွင်းနက်လာခြင်း

ပုစွန်မွေးမြူခြင်းနှင့် အုတ်လုပ်ငန်းသည် အာဏာပိုင်များ နှင့် ၎င်းတို့စီးပွားဘက်များအတွက် အကျိုးအမြတ်များစွာ ဖြစ်ထွန်းနေချိန်တွင် လမုပင်များပျက်စီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု နှင့် ညစ်ညမ်းမှုများ၊ စီးပွားဖြစ်ပုစွန်မွေးကန်များ၊ အုတ်လုပ်ရုံများကြောင့် ဒေသခံအစားအစာလုံခြုံမှု နှင့် ဝင်ငွေရရှိမှု လျော့နည်းစေသည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ် အနောက်ဘက်ခြမ်းတလျှောက် နေထိုင်နေသော လူထုအသိုက်အဝန်းအကြား ပို၍ ဆင်းရဲမွဲတေလာ ခြင်းနှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းနိမ့်ကျလာစေသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်က လမုပင်များအနီးနေထိုင်သော ရခိုင် ပြည်သူအိမ်ထောင်စုများအနက် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် မိသားစုစားဝတ်နေရေးအတွက် အစားအစာအလုံ အလောက်ရရှိခဲ့ ကြသည်။ ယနေ့အချိန်ကာလတွင် လူထု ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ အခြေခံအစားအစာအလုံအလျောက်နှင့် ပြည့်မီနိုင်သည်။ လမုပင်များအနီးပေါက်ရောက်သော ရေအုန်းသီးကဲ့သို့သော မိရိုးဖလာအစားအစာများကိုပင် ဒေသခံများ စိုက်ပျိုးရိတ်သိမ်းရန် ပို၍ ခက်ခဲလာသည်။ ဒေသခံပြည်သူ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်က ရေအုန်းသီး စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ ရေအုန်းသီးကို မိရိုးဖလာ ဝိုင်အရက်ထုတ်ခြင်း၊ သကြားထုတ်ခြင်း နှင့် အိမ်အတွက် အမိုးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် ပုစွန်မွေးမြူ ရေးသမားများသည် ကမ်းရိုးတန်းရေငန်ဝင်ရောက်မှုကို တမံများ၊ ရေတံခါးများဖြင့် ထိန်းချုပ်ကြသဖြင့် ဆားဓာတ်ပါဝင်မှု လျော့နည်းလာသဖြင့် ရေအုန်းသီးများ မရှင်သန်နိုင်ကြပေ။ ရွာသားတော်တော်များများသည် အစားအစာ ချက်ပြုတ်ရန် အတွက်ပင် ထင်းအလုံအလောက်ရှာ၍ မရတော့ပေ။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းကွန်ယက် (NEED) ၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနလုပ်ကွက်တွင် လူထု ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် လမုတောများ ကွယ်ပျောက်ကုန်သောကြောင့် အစားအစာချက်ရန်အတွက် စပါးခွံကို အသုံးပြုနေရသည်။

လမုတောအရင်းအမြစ်များသည်အချိန်နှင့်အမျှလျော့ပါးလာနေသည်။မိရိုးဖလာအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုလုပ်ငန်းများဆက် လက်မလုပ်ကိုင်နိုင်သောမိသားစုများ တစ်စစပို၍များပြားလာနေသည်။ ဆင်းရဲတွင်း နက်လာမှုက ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားများ အတွက် ကျေးလက်ဒေသများကိုစွန့်ခွာကာ နိုင်ငံအတွင်းနှင့် နိုင်ငံပြင်ပ နှစ်ခုစလုံးရှိ မြို့ပြများ သို့တက်ကာ အလုပ်ရှာရန်မှအပ ရွေးချယ်စရာမရှိတော့ပေ။ ရေကြည်ရာမြက်ရာရှာထွက်ရသောဒေသများတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ မြို့ပြဒေသများ၊ ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းနှင့် အနောက်ဘက်ခြမ်း၊ မလေးရှား၊ အိန္ဒိယ၊ စင်ကာပူ နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့ဖြစ်ကြသည်။

“နအဖ နှင့် စီးပွားဘက်တွေက ကျွန်တော်တို့ရဲ့ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေကို သိမ်းယူနေကြတဲ့အတွက် ကျေးလက်ဒေသ နှင့် ကမ်းရိုးတန်းနေပြည်သူတွေ အသက်ရှင်သန်ရပ်တည်ဖို့ဆိုတာ အရမ်းခက်ခဲပါတယ်။” ဟု အသက် ၃၈ နှစ် နေလင်းအောင်က ပြောပြခဲ့သည်။ “မိဘတော်တော်များများက ကလေးတွေကို ကျောင်းမထားနိုင်ကြတော့ဘူး။ ရာဇဝတ်မှုတွေလည်း တော်တော်ပေါများလာပါတယ်။” နေလင်းအောင်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် ရနောင်းပျင်းကျေးရွာမှ လယ်လုပ်သူ နှင့် တံငါသည် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သမီးငယ်၏ပညာရေးအတွက် အထောက်အပံ့ရစေရန် သူသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားမဝင်လာရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသည်မှာ တနှစ်ကျော်ကြာနေပြီဖြစ်သည်။

^{၃၀} Mangrove specialist inside Burma, personal correspondence with Burma Environmental Working Group (BEWG), July 2009. On file with BEWG.

မြို့ပြဒေသများတွင် အလုပ်ကောင်းကောင်းရရန်မှာ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများအတွက် စိန်ခေါ်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သကဲ့သို့ မိဘများနှင့်အတူ တပါတည်း လိုက်ပါရွှေ့ပြောင်းကြသည် ကလေးငယ်များအဖို့ ပညာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုကိုပါ အဆက်ပြတ်စေသည်။ ရွှေ့ပြောင်းကလေးငယ်များသည် များသောအားဖြင့် မိသားစု အပိုဝင်ငွေရရှိရန်အတွက် ကျောင်းမှထွက်ကာ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်များ (သို့မဟုတ်) စားသောက်ဆိုင်များတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဆင်းရဲတွင်းသံသရာအတွင်းသို့ သူတို့ကိုယ်တိုင်ခုန်ဆင်းလိုက်ကြပြန်တော့သည်။ ကျေးလက်နေရခိုင်ကလေးငယ် များသည် လိင်ဖျော်ဖြေရေးလုပ်ငန်းအတွင်းသို့ ရောင်းစားခံရသော သာဓကအချို့လည်းရှိသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်ပိုင်းရခိုင်ပြည် နယ်နှင့် ရန်ကုန်အစရှိသော မြို့ကြီးများတွင် ရောင်းစားခံကြရသည်။

၄။ အာဏာပိုင်များက ခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်ခြင်း

သာဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်းအပြင် ရခိုင်ပြည်သူများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြားဒေသများတွင် နေထိုင်သော ပြည်သူများကဲ့သို့ပင် ခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်ခြင်း နှင့် အခွန်အတုတ် ကောက်ယူခြင်းများကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုများ ဆုံးရှုံးမှုကို ခံစားနေရသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် စစ်အစိုးရက ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးရေးအစီအစဉ်ကို စတင်မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်က တပ်ဖွဲ့များသည် ကိုယ့်တပ်အတွက် ရိက္ခာ၊ အထောက်အပံ့နှင့် ငွေကြေးကို တာဝန်ယူရခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ရန်အတွက် တပ်ရင်းများသည် ဒေသခံများထံမှ ခိုးယူခဲ့ကြသည်။ ခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆန့်ကျင်ပါက အကြမ်းဖက်ခံရမှု နှင့် လက်တုန်ပြန်မှုကို ကြောက်ရွံ့ကြသောကြောင့် ရွာသားများအဖို့ အခြားရွေးချယ်စရာမရှိ၊ ရိက္ခာ၊ အဝတ်အထည်၊ အတင်းအဓမ္မလုပ်အားအပြင် နအဖတပ်ဖွဲ့များက ၎င်းတို့ထံမှ တောင်းဆိုသည့် အရာအားလုံးကို ဖြည့်ဆည်းပေးနေရသည်။^၂ ပို၍ဆိုးဝါးသည်မှာဒေသခံပြည်သူများ ရာစုနှစ်များစွာ အခကြေးငွေပေးစရာမလိုပဲ အသုံးပြုနေသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များအသုံးပြုမှုအတွက်အကျင့်ပျက်အရာရှိများကမတရားအခွန်ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ရေလှိုင်းဖောက်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်း၊ လှေခွန်၊ ပိုက်ခွန်စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ် အနောက်ဘက် မောင်းတောမြို့နယ်တွင် တစ်နှစ်ကျော်ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ကြယ်တစ်ပွင့် နစက အရာရှိ (နယ်ခြားလုံခြုံရေး)^၃ က သူသည် ဒေသခံတံငါသည်များထံမှ အခွန်အဖြစ် နေ့စဉ် ငါးတစ်ပိဿာ (၁ ဒဿမ ၆ ကီလိုဂရမ်)^၄ ရရှိသည်ဟု ပြောပြခဲ့သည်။ သူသည် တစ်နေ့လျှင် ၇၅၀ ကျပ်ရရှိခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုငွေသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ နေ့စဉ်ဝင်ငွေထက်ပင် နည်းပါးသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ရွာသားများထံမှ အပိုဆောင်း ဝင်ငွေနှင့် အစားအစာ ခြိမ်းခြောက်ယူခြင်းမရှိပါက အစိုးရလခ မစို့မပို့နှင့် မည်သို့မျှမရပ်တည်နိုင်ဟု သူကပြောပြခဲ့သည်။ စစ်တပ်အရာရှိဟောင်း တစ်ဦး၏ အဆိုအရ ကျေးရွာပြည်သူများသည် စစ်တပ်အတွက် ရိက္ခာများသယ်ယူပို့ဆောင်ပေး ရခြင်းနှင့် စစ်တန်းလျားများ ထိန်းသိမ်းရေးအတွက်ပါ ခိုင်းစေခြင်းခံကြရသည်။^၅

အာဏာပိုင်များက အတင်းအကြပ်သိမ်းယူခြင်းများကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများ စားသောက်ရေး နှင့် ဝတ်ဆင်ရေးတို့အပေါ် အကြီးအကျယ် ထိခိုက်စေပြီး တနေ့ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ တစ်ဒေါ်လာအောက်သာ ဝင်ငွေရှိသော ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း သောမြန်မာပြည်သူများအတွက် တရားမဝင်အခွန်ကောက်ခံခြင်းက အလွန်ဆိုးဝါးသော ငွေရေးကြေးရေးအကန့်အသတ်ကို

^၂ Human Rights Documentation Unit, National Government of the Union of Burma, “Other Factors Contributing to the Deprivation of Livelihood,” in *Burma Human Rights Yearbook 2006*, at: <<http://www.ncgub.net/BHRY/2006/livelihood.html#other>>. Last accessed 21 Oct. 2008.
^၃ နစက ဆိုသည်မှာ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး၊ အကောက်ခွန်၊ စစ်ထောက်လှမ်းရေးဌာနများပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အထူးနယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ကို ဆိုလိုသည်။
^၄ See *supra* note 15.
^၅ Burma Environment Working Group (BEWG) interview, Chiang Mai, Thailand, 2007. On file with BEWG.

ဖြစ်ပေါ်စေသည်။^၆ တိုင်းပြည်၏ အခြားဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော တစ်နိုင်ငံတည်းသား မြန်မာလူမျိုးများထက် ပို၍ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ရခိုင်ပြည်သူများအတွက် ထိုအချက်သည် အထူးမှန်ကန်သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်သူတစ်ဦး၏ ယေဘုယျနေ့စဉ်ဝင်ငွေသည် ကျပ်ငွေ ၈၀၀ မှ ၁၀၀၀ အကြားတွင် ရှိခဲ့သည်ဟု သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက် သုတေသနပြုချက်က ဖော်ပြထားသည်။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော မြန်မာလူမျိုးများသည် တစ်နေ့လျှင် ကျပ်ငွေ ၁၅၀၀ မှ ၂၀၀၀ အထိ ရရှိနိုင်သည်။

၅။ နိဂုံးချုပ်ချက်များ။ ။ ရှေ့သို့ခရီး

ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း ပုစွန်မွှေးမြို့ရေးလုပ်ငန်းနှင့် ကမ်းရိုးတန်းဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုကို ဆိုးဝါးစွာပျက်စီးစေခြင်းနှင့် ပြန်ပြင်၍မရတော့သော သက်ရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်နေသည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်သည်။ အလားတူစွာပင် ကျေးရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ဖော်ထုတ်မှု၊ အသုံးပြုမှု များတွင် ပြောဆိုနိုင်ခွင့်မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့မြေယာများအပေါ် ထိန်းချုပ်နိုင်မှု စတင်ဆုံးရှုံးလာခဲ့ရသည်။ ညံ့ဖျင်းသော အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများ၊ တရားဥပဒေနှင့်မလျော်ညီသော အပြုအမူများ နှင့် အကျင့်ပျက်ချစားမှုများက ဒေသခံပြည်သူများ အရေးကိုအလေးမထားဘဲ စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားများ ဖြစ်ထွန်းမှုကိုသာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးထားသည်။ လမုပင်များနှင့် ကမ်းရိုးတန်းသဘာဝအရင်းအမြစ်များကို အတားအဆီးမဲ့ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာလုံခြုံမှု၊ လူမှုရေးလုံခြုံမှု နှင့် အနီးဝန်းကျင်ကျေးရွာများအတွက် ရာသီအလိုက်ဝင်ငွေဖန်တည်းမှုများကို အကြီးအကျယ် အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝအရင်းအမြစ် ပေါကြွယ်ဝသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကျွန်းသစ်၊ ကျောက်မျက်ရတနာ နှင့် တွင်းထွက်သယံဇာတများမှသည် ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ယူနိုင်စွမ်းရှိသော၊ ရေနံ နှင့် ဓာတ်ငွေ့အထိ ထွက်ရှိသော နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ သို့သော် စစ်အစိုးရသည် ၎င်း၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ယင်းအရင်းအမြစ်များကို ထုတ်ယူသုံးစွဲနေသည်။ သာဓကအားဖြင့် ရခိုင်ကမ်းလွန်တွင်ရှိသော သဘာဝဓာတ်ငွေ့များကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ ရောင်းချရန်အတွက် ထုတ်ယူနေချိန်တွင် ဒေသခံပြည်သူများသည် ထင်းခွေခြင်း (သို့မဟုတ်) ဇီဝစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို လောင်စာအဖြစ် အသုံးပြု နေဆဲဖြစ်သည်။ လမုပင်များ ဆက်လက်ပြုန်းတီးစေသည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ကြသည်။^၇ ယခင်ကာလများတွင် စစ်အစိုးရသည် ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးမှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ် နှင့် ဂျပန်အစိုးရ ၏ဖွံ့ဖြိုးရေးထောက်ပံ့မှုမှ ချေးငွေ များရရှိခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လမုပင်များကိုသာမက မြန်မာနိုင်ငံ အဝှမ်းရှိ လမုပင်များကိုပါ ရှင်းလင်းပစ်စေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အဖြစ်အပျက်များက နအဖ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးချည်းကပ်မှု နည်းလမ်းများသည် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကိုသာပို၍ ပျက်စီးစေခြင်း၊ ပြည်သူများကို ဆင်းရဲတွင်းမှ ဆွဲမထုတ်နိုင်ခြင်းအပြင် လူမှုအသိုက်အဝန်းဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများကိုပါ နှောင့်နှေးစေသည်ကို အထင်းအရှား ပြသနေသည်။ ယနေ့အချိန်အထိ ၎င်းဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစီမံချက်များ၏ အကျိုးအပြစ်များကို ပြည်သူလူထုနှင့်မျှဝေမည့် အားထုတ်ချက် တစ်စုံတစ်ရာ မတွေ့ရှိ ရသေးသည့်အပြင် ဒေသခံပြည်သူများကို စနစ်တကျအနိုင်ကျင့်ခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးစေခြင်းများသည်သာမြန်မာ နိုင်ငံအတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပူးတည်းတွေ့မြင်နေရသည်။ လူဦးရေတိုးပွားလာခြင်းက သဘာဝအရင်းအမြစ်များ အပေါ် ဖိအားဖြစ်စေသည်နှင့်အတူ ထိုကဲ့သို့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လမ်းကြောင်းသည် ပြည်သူနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အတွက်ပါ အန္တရာယ်ရှိသည်။ လမုပင်များစီမံခန့်ခွဲခြင်းလုပ်ငန်းတွင် အခြေခံပြောင်းလဲမှုများလုပ်ဆောင်ခြင်းသည်သာ ရခိုင်ပြည်နယ် ကမ်းရိုးတန်းနေပြည်သူများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုလုံးအတွက် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော အမြေတစ်ခုသာလျှင်ဖြစ်သည်။

^၆ Aye Aye Win, "Myanmar's Economic Decline Fuels growing Protest Movement," AP, 26 Sept. 2008, <<http://burmadigest.wordpress.com/2007/09/26/myanmars-economic-decline-fuels-growing-protest-movement>>. Last accessed 21 Oct. 2008.

^၇ EarthRights International, "Shwe Gas Project in Burma: Recent Developments – Feature," 8 March 2006. <http://www.earthrights.org/burmafeature/shwe_gas_project_in_burma_recent_developments.html>. Last accessed 22 Oct. 2008.

၆။ ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ၊ အနာဂတ်အတွက် အခွင့်အလမ်းများ

ရခိုင်ပြည်နယ်၏ ဒီရေတောအရင်းအမြစ်များဆုံးရှုံးနေခြင်းသည် ကြီးမားသော ရေသတ္တဝါမွေးမြူခြင်း၊ အုတ်ဖုတ်ခြင်းအပြင် နိုင်ငံတကာအဆင့် အခြားလုပ်ငန်းစီမံချက်များကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းကွန်ယက်(NEED) က ထိုကဲ့သို့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းများကို ရပ်တန့်ပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ဒီရေတောများဆုံးရှုံးခြင်းအတွက် အခြားအချက် အလက်များမှာ ဆင်းရဲပြည်သူလူမှုအသိုက်အဝန်းများအကြား ဒီရေတော ထိန်းသိမ်းခြင်း၏ အရေးပါမှုကို နားလည်မှုအားနည်းခြင်းနှင့် ဒေသခံအဆင့်တွင် တရားမဝင်ဝါးဖမ်းခြင်းနှင့် ငါးခိုးဖမ်းခြင်း များလည်းပါဝင်သည်။ အရည်အချင်းပြည့်မီသောဝန်ထမ်း၊ ဘဏ္ဍာငွေအရင်းအမြစ်အားနည်းခြင်း၊ ပစ္စည်းကိရိယာ အားနည်း ခြင်းနှင့် ဒီရေတောထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးအတွက် လွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်သော လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ မရှိကြခြင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း ဒီရေတောကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းအတွက် တရားဝင်စနစ်များ တည်ဆောက်ရန်အတွက် အခက်အခဲကြီးမားစွာတည်ရှိနေသည်။ ဒေသခံဒီရေတောစီမံခန့်ခွဲမှုတွင် အစဉ်အလာအရ အောက်ခြေထုပါဝင်မှုစနစ်ကို နိုင်ငံတော်က မှေးမှိန်၊ ဖျက်ဆီးလိုက်သည်။ ယင်းလိုအပ်ချက်များ၊ စိုးရိမ်ချက်များ ကို အစိုးရများ၊ နိုင်ငံတကာ အန်ဂျီအိုများနှင့် ကမ္ဘာ့လူမှုအသိုက်အဝန်းက ဖြေရှင်းပစ်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဒီရေတောများ ပျက်စီးခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်းများကို တွန်းလှန်ရန်အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်း ကွန်ယက်(NEED) သည် အောက်ခြေပြည်သူများ၏ ဒီရေတောပြန်လည်ပျိုးထောင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် စတင် ခဲ့သည်။ ယင်းလှုပ်ရှားမှုက ၂၀ အကျယ် နှင့် ၆ ကေကျယ်သော နေရာနှစ်ခုကို ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဘေးမဲ့ဒေသနှစ်ခုအဖြစ် အဖြစ် ဖန်တီးခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် လမုပင်များပြန်လည်စိုက်ပျိုး၍ ဘေးမဲ့တောအဖြစ် လုပ်နိုင်သော နေရာများစွာရှိသည်။ ထိုဒေသများတွင် စီးပွားဖြစ် အပင်စိုက်ပျိုးရာနေရာများ၊ စိုက်ခင်းများ၊ မြေပြိုသော နေရာများ နှင့် အများပိုင် သစ်တောများပါဝင်သည်။ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များမြင်တွေ့နိုင်သောဒေသများအပြင် စွန့်ပစ် ထားသော စပါးခင်းများ၊ လက်ရှိစိုက်ပျိုးနေသော စပါးခင်းများနှင့် ပုစွန်မွေးကန်များက ဒီရေတော ပြန်ပွားရေးအတွက် နောက်ထပ်ဖြစ်နိုင်သော နေရာ များဖြစ်ကြသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက်(NEED) သည် ဒီရေတော၏ အရေးပါ မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သင်တန်းများလည်း ပေးထားပြီးဖြစ်သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းသို့ လေ့လာရေးခရီးသွားရန် စီစဉ်ထားသည်။ ထိုဒေသသည် ၂၀၀၄ ခုနှစ် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဆူနာမီမုန်တိုင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့သောကြောင့် ပျက်စီးသွားခဲ့သော ဒေသဖြစ်သည်။

သို့သော် ယင်းအသေးစားချည်းကပ်မှုတွင် အကန့်အသတ်များရှိသည်။ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲ၊ ထိရောက်သော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဥပဒေပြုမှုများ၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှုများ၊ စစ်တပ်ကြိုးကိုင်သော ပုစွန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကို ကန့်သတ်ခြင်း နှင့် လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ရပ်တန့်ပစ်ခြင်းမှတစ်ဆင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ဒေသခံအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများတွင် ကြီးမားစွာ တိုးတက်မှုများရှိလာမည့်အပေါ်မှာ သံသယလုံးဝကင်းသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းစီမံချက်များမှတစ်ဆင့် ဒေသခံလူမှု အသိုက်အဝန်းများ အကျိုးကျေးဇူးရရှိရန်အတွက် အဓိကအချက်မှာ အောက်ခြေအဆင့်၊ ဒေသအဆင့် နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချလုပ်ငန်းများတွင် ကျေးရွာသားများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးရန်ဖြစ်သည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းကွန်ယက် (NEED) အကြောင်း

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက်(NEED) ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ် မတ်လတွင် တည်ထောင်ခဲ့ သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက် (NEED) သည် မြန်မာလူထု လူ့အဖွဲ့အစည်း အားကောင်းလာစေရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်နေသော အကျိုးအမြတ်မကြည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု

ဖြစ်သည်။ ထိုမှသာမြန်မာနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားအားလုံးသည် စီးပွားရေး၊ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရေရှည် စီမံချက်များကို အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအားလုံး လက်တွေ့ကျသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အလုံးစုံဖွံ့ဖြိုးမှု မဟာဗျူဟာများ၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိနိုင်ပေမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းကွန်ယက် (NEED) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လိုက်လျောညီထွေသော စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုများ မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အာရုံစိုက်လုပ်ဆောင်သည်။

အင်တာနက်စာမျက်နှာ။ <http://www.need-burma.org>

စစ်တွေမြို့နှင့် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်ကြားရှိ ဒီရေတောပုံ။ ယခင်က ဤဒီရေတောကို ဒေသခံ ကျေးရွာလူထု ပိုင်သည်။ သို့သော် စစ်တပ်မှ စီးပွားဖြစ် ပုစွန်မွေးမြူရေးကန်လုပ်ရန် သိမ်းယူလိုက်သည်။ ပုံတွင်းရှိ ဆိုင်းဘုတ်မှာ “တပ်ပိုင်” ဟုရေးထားသည်။

(c) NEED-Burma

စစ်တွေမြို့နှင့် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်ကြားရှိ စီးပွားဖြစ် ပုစွန်မွှေးမြူရေးကန်ကြောင့် ရေငန်မဝင်နိုင်တော့သဖြင့် သေသွားသောဒီရေတောပုံ။

(c) NEED-Burma

ရေငန်လျှံခြင်းမှ ဟန့်တားရန် လမ်းဖောက်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ရေငန်လျှံခြင်းကြောင့် စပါးခင်းများ ရေငန်ဖုံးလွှမ်းသွားသဖြင့် ဒေသခံလူထု စပါးစိုက်၍မရပုံ။